

LOCALIZAREA VICINEI ȘI IMPORTANȚA ACESTUI ORAȘ PENTRU SPAȚIUL CARPATO — DUNĂREAN

CONSTANTIN C. GIURESCU

Consider pământul Dobrogei drept patria pontică a poporului românesc ; el este, după părerea mea, pământ prin excelență, reprezentativ, românesc.

Este reprezentativ întâi prin faptul că aici sînt amintiți pentru prima oară strămoșii noștri geții. Cunoașteți faimosul pasaj din Herodot ; cei ce au îndrăznit să se opună uriașei armate a lui Darius au fost geții „cei mai viteji și cei mai dreپți dintre toți tracii“ ; și tot aici și nu în altă parte este faimosul trofeu a lui Traian, care înseamnă certificatul de naștere al poporului român.

Dar mai este și altă rațiune pentru care vorbesc, aceea că în Dobrogea continuă să se plămădească o nouă speță de români. rezultînd din amestecul a cinci nuanțe. Aci sînt cei mai vechi dintre românii dobrogeni, dicienii, cărora li se adaugă români din Muntenia, veniți în veacurile trecute ca să scape de apăsarea boierescului ; apoi moldovenii din nordul Dunării care au format satele moldovenești din jurul Razimului, alcătuiind și o bună parte din populația acestui oraș al Tulcii : adăugați pe transilvăneni, mocanii care veneau cu saricile lungi, mițoase, mîinindu-și oile prin Vadul Oii și întemeind aici, pe acest pământ getic, tîrle și sate. biserici și mănăstiri ; și în sfîrșit, cei din urmă, aromânii, macedoromânii colonizați pe acest pământ. Și iată cum sub ochii noștri, din împletirea celor cinci ramuri ale poporului nostru se naște, aș zice, o nouă sinteză care poate va fi înzestrată cu însușiri remarcabile, concurînd pe acelea ale diferitelor nuanțe.

Doresc să dezvolt în fata domniilor voastre subiectul „Localizarea Vicinei și însemnătatea ei pentru întregul pământ carpato-dunărean“.

E o problemă destul de veche, de aproape 100 de ani, aș zice : C. Hurmuzache în 1875 spunea că Vicina a fost la Vidin pe Dunăre ; Al. D. Xenopol o așeza — surprinzător — în Albania. Învățații W. Tomaschek, C. Jirecek, Nicolae Dobrescu și J. Bromberg s-au pronunțat pentru Măcin, probabil și din cauza asemănării numelui.

N. Iorga o aşază între Isaccea şi Tulcea, C. Brătescu o localizează la Niculiţel şi mă surprinde ultima localizare întrucît Niculiţelul se află la o distanţă de circa 10 km de Dunăre în linie dreaptă, iar Vicina în primul rînd era un port dunărean. În sfîrşit, mă opresc la localizarea, care cred că întruneşte majoritatea sufragiilor, localizarea Vicinei la Isaccea.

Pentru această soluţie au optat Nicolae Grămadă, N. Bănescu, preoţii Gh. Moisescu, Şt. Lupşa şi Al. Filipaşcu, precum şi eu insumi, renunţînd la o mai veche părere.

Socot că Isaccea este cel mai indicat punct pentru a fi identificat cu Vicina. Care sînt raţiunile ? Întîi, un argument de ordin antropogeografic. Vicina este port la Dunăre, un centru foarte important, cu un comerţ dezvoltat, cum veţi vedea. Printre aşezările posibile pe linia Dunării între Măcin şi Tulcea, cea care are legătura cea mai uşoară cu nordul este Isaccea. Nici la Tulcea, nici la Parcheş, nici la Somova, nici la Rachelu şi cu atît mai puţin la Niculiţel nu se poate face o legătură rapidă cu nordul Dunării.

Singurul punct de legătură uşoară este la Isaccea, la străvechiul, milenarul vad al Dunării. Aici se întretaie drumul cel fără de pulbere al Dunării, marea cale a comerţului din preistorie şi pînă astăzi, cu drumul transcontinental de la Dunăre pînă la Marea Baltică, aici la străvechiul vad al Isaccei.

Cred că aici a fost Vicina. Numele este de origine romană şi face parte din categoria numelor cu asemenea terminaţie. Gîndiţi-vă la Gherghina, lingă Barboşi, la Sulina, la Țiglina şi altele asupra cărora nu mai insist, căci avem o întregă categorie de nume de acest fel.

Astfel Vicina, nume românesc, se află în regiunea de pe malul drept al Dunării, de la vechea Transmarisca şi pînă în Deltă şi în regiunea marilor lacuri, regiune locuită intens şi continuu de români. Deci, Vicina se află în această regiune, avînd în spate şi în coastă vechiul „codru”, adăpostul natural al românilor.

Există izvoare arabe care vorbesc de Isaccea „în ţara valahilor”, adică teritoriu cu o intensă populaţie românească. S-a pus următoarea întrebare : bine, dar cum se face că această localitate are două nume : Isaccea, Vicina, de ce aceasta ? Mai întîi trebuie să ştiţi că Isaccea este forma turcească a vechiului nume românesc Saccea, pe care-l găsim în cronica atribuită lui Enache Kogălniceanu, scriitor din veacul al XVIII-lea, care spune că „s-au dus la urdie la Sacce”. Turcii au transformat numele noastre ; Saccei i-au spus Isaccea, Brăilei-Ibrăila ; se pot da şi alte exemple de acest gen. Ei bine, această Saccea a fost Vicina. Trebuie să menţionez însă că nu a fost găsit nici un izvor istoric care să cuprindă ambele denumiri Isaccea şi Vicina în acelaşi timp. Niciodată nu apar împreună. Ele apar aşadar cînd Isaccea, cînd Vicina.

Fenomenul acesta al pluralităţii numelor nu este ceva izolat. O serie de exemple din istoria universală şi din istoria naţională sînt concludente. Gîndiţi-vă : Constantinopol-Istanbul-Țarigrad, care este unul şi acelaşi oraş, apoi Sankt-Petersburg—Petrograd—Leningrad. La noi : Țîrgul Gilortului numit şi Cărbuneşti-aşezare din Oltenia ; Aspasieni

sau Hangul, Chele arsă sau Pinzăreni-în Moldova, iată cite două nume pentru aceeași localitate. Nu este numai un fenomen românesc, ci se întilnește în întreaga Europă.

Socot că Vicina a fost aci la Isaccea. Prima mențiune despre Vicina este din veacul al XI-lea, iar în veacul al XII-lea un călător arab vorbește deja de marea bogăție a Vicinei și de comerțul infloritor care se practică aici. Înflorirea Vicinei crește și mai mult în veacul al XIII-lea, cînd genovezii își întind influența pină la Dunăre. Sub acest raport trebuie să vă spun că într-o lucrare publicată încă în 1923 s-a arătat importanța excepțională a Vicinei sub raport comercial.

S-au găsit contractele unui notar din Pera, cartierul de nord al Istanbulului, din care se vede că numai în luna iulie și prima jumătate a lui august 1281 s-au înregistrat douăzeci și șapte de contracte de comandită, adică de mărfuri ce trebuiau să fie expediate la Vicina. Valoarea acestor mărfuri era de 4 100 perperi sau piese de aur bizantine și 10 carate și jumătate, iar majoritatea mărfurilor erau țesături-postav lombard în proporție de circa 9 zecimi din țesăturile expediate, inclusiv postav franțuzesc în mică cantitate, mătase de Niceia, in, bumbac și altele. Cui erau destinate aceste mărfuri? E vorba de sfîrșitul veacului al XIII-lea, înainte de a se fi întemeiat Țara Românească și Moldova. Cui erau destinate aceste mărfuri scumpe ca postav lombard, postav franțuzesc sau mătase de Niceia? O știm: Marilor feudali din această zonă a Dunării, care sînt cuprinși sub numele de „mayores terrae“ în documentul de la 1247 din Țara Românească iar în altul de la 1325 în Moldova sub acela de „potentes ilarum partium“, puternicii acelor părți, stăpînii pămînturilor. Pentru ei erau mărfurile fine ce fuseseră trimise la Vicina. Cu toate că un cercetător afirmă că s-au importat lunar 1 000 de baluri de postav la Vicina, eu am unele rezerve în această privință; însă cert este faptul că o mare parte din aceste mărfuri s-au adus prin portul Vicina înainte de întemeierea celor două state române, căci pe atunci Vicina deservea Moldova și Muntenia dar și cnezatul Haliciului. Într-un portulan din 1329 găsim o însemnare despre orașul Liov sau Lemberg din Galiția: Spre acest oraș merg negustorii din Vicina cu mărfurile lor și de aici spre Marea Baltică și apoi mai departe, spre Flandra. Iată drumul transversal intercontinental; pleca de la Dunăre, străbătea Moldova, ajungea la Liov și de aici la Gdansk. de acolo pe mare spre vestul Europei, spre Bruges și alte așezări din Flandra și Franța. Vicina a fost portul, orașul care a deservit tot acest mare hinterland carpatodunărean și el aruncă o lumină deosebită asupra structurii sociale, asupra lumii feudale dinaintea întemeierii Țării Românești și întemeierii Moldovei.

Dar pe lîngă importanța comercială, Vicina are și o importanță bisericească: este cunoscut că de aici și-au adus Nicolae Alexandru domnul Țării Românești pe primul mitropolit al țării, pe faimosul Iachint de Vicina. Să știți că centrul ecleziastic de la Vicina era un centru important, mitropolitul de aici avea venit 800 piese de aur pe an, adică 800 galbeni, pe la 1300, mai mult deci decît colegii săi mai puțin

înzestrați. Acest Iachint a fost chemat de către Nicolae Alexandru și așezat la Curtea de Argeș, unde se afla o mănăstire foarte veche, mai veche decât Vodița despre care se spune că a fost prima. Acolo, la Argeș, a fost instalat primul ierarh al Țării Românești, venit de la Vicina.

Nu vreau să insist mai mult. Vreau să arăt însă că dumneavoastră ați dat o pildă celorlalte județe, căci ceea ce ați început aici cu această sesiune științifică, este demn de urmat. Este momentul ca toți cercetătorii din județe să treacă la cercetarea obiectivelor istorice locale. De ce spun aceasta? Desigur, ceea ce v-am înfățișat în legătură cu localizarea Vicinei la Isaccea este o ipoteză, după părerea mea, foarte probabilă. Ce trebuie să facem în viitor pentru a transforma ipoteza în certitudine? Trebuie să fotografiem din avion Isaccea și localitățile dispuse de-a lungul Dunării. Fotografii de acest gen am făcut cu mult înainte, în legătură cu o serie de obiective istorice. Mă refer la acel cuib de vulturi de la Enisala, pe care desigur mulți dintre domniile voastre îl cunosc, unul din cele mai impresionante locuri din România, la peste 300 m înălțime, dominând Razimul pînă la mare și unde au stat ostașii lui Mircea cel Bătrîn. În anul 1939 comandorul Ionescu mi-a făcut fotografiile aeriene din aria Enisalei, fotografiile pe care le-am introdus în ediția a IV-a din „Istoria românilor“.

Cred că acest lucru trebuie făcut pentru Isaccea și pentru toate localitățile înșirate de-a lungul Dunării pentru că fotografia aeriană înregistrează ceea ce nu se poate vedea pe plan terestru. Deci primul lucru ar fi fotografierea terenului. Al doilea lucru, săpăturile arheologice.

Într-o hartă de la Academie, pe care am cercetat-o cînd am redactat broșura „Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne“, apărută acum trei ani, am remarcat la răsărit de Isaccea însemnate „ruine“. Trebuie săpat în viitor în acele locuri și în insula din față, care figurează pe hartă. Așadar, fotografiile aeriene și săpături arheologice, aceste două împreună vor da răspunsul la problema pe care am discutat-o aci.

Acum 41 de ani am publicat o broșură despre istoria nouă a Dobrogei și, pe atunci, de cîte ori am prilejul, mă ocup de acest pămînt dobrogean pe care-l iubesc și-l socotesc ca pe unul din cele mai bogate și mai interesante, sub aspect istoric, ale pămîntului românesc. Ar fi o fericită completare a lucrărilor mele despre Dobrogea, dacă ipoteza cu privire la Isaccea-Vicina s-ar transforma într-o certitudine științifică.